

UTAJÄRVI, KAAVA-ALUE VIITASAMMAKOT, PESIMÄLINNUSTO JA LUONTOTYYPPI- INVENTOINTI

Finnsurvey Oy

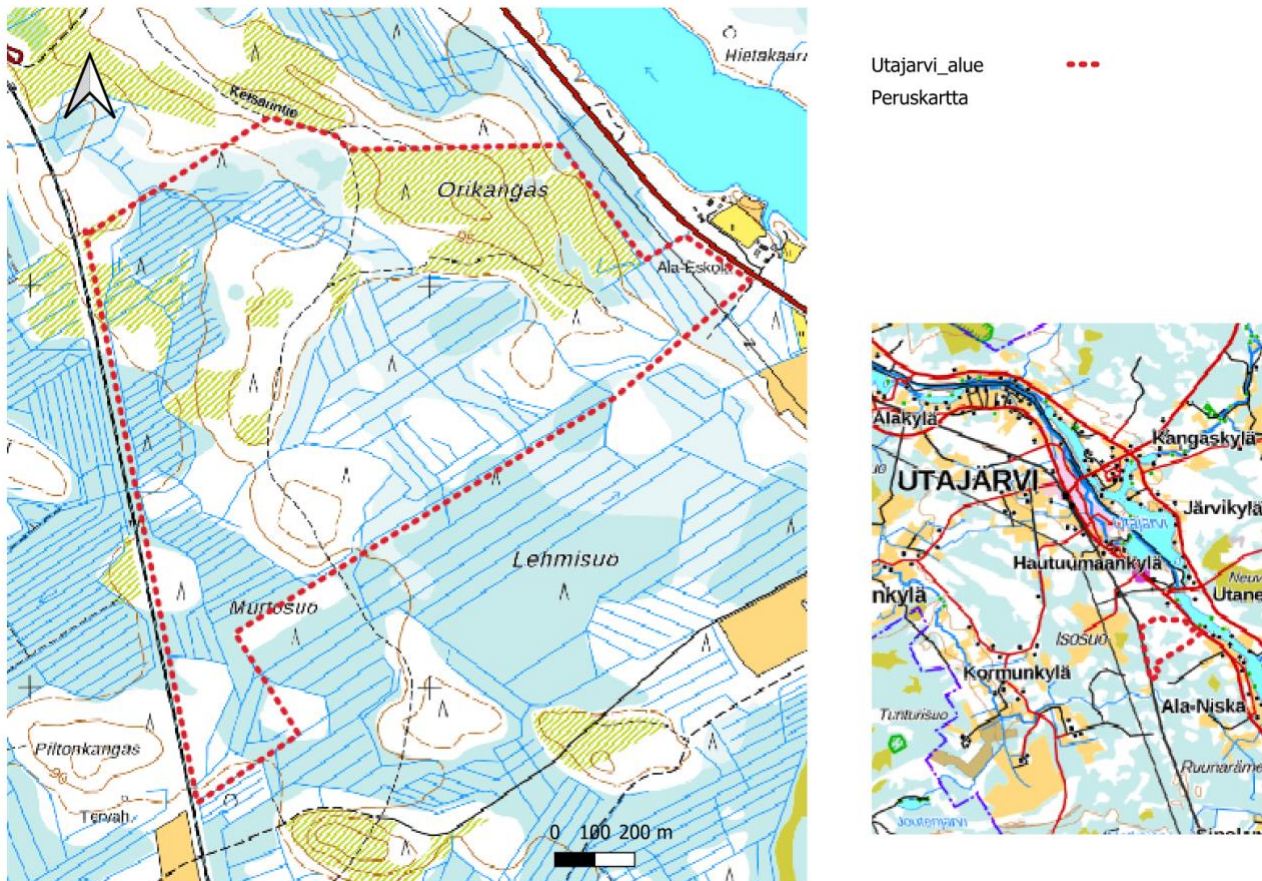

Päivämäärä	3.12.2024 28.10.2025 täydennetty puuttuvia tietoja pesimälinnuston osalta ja korjattu muotoiluita 10.11 pieniä korjauksia
Laatija	Sari Kantinkoski, luontokartoittaja (EAT), FM
Täydennys	Kaisa Peltomäki KTM , Jari Peltomäki, linnustoasiantuntija
Kuvaus	Utajärven kaava-alueen viitasammakko- ja pesimälinnustoseselvitykset, sekä luontotyyppi-inventointi.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	3
2. VIITASAMMAKKO.....	4
2.1. MENETELMÄ.....	4
3. PESIMÄLINNUSTO	8
3.1. MENETELMÄ.....	8
3.2. TULOKSET	9
4. LUONTOTYYPIT	17
4.1. MENETELMÄ.....	17
4.2. TULOKSET	18
5. SUOSITUKSET	23
LÄHTEET	27
LIITE 1	28
 Taulukko 1: Viitasammakkoselvityksen säätily.	6
Taulukko 2: pesimälinnustoselvityksen toteutusajat.	8
Taulukko 3: Pesimälinnustoselvitysten säätily.	9
Taulukko 4: Uhanalaisuusluokituksen selite.	9
Taulukko 5: Selvitysalueen pesimälinnustoselvityksessä havaitut lintulajit.	10
 Kuva 1: Selvitysalue kartalla.	3
Kuva 2: Selvitysalueen oja. Kuva: Katariina Hakola.	6
Kuva 3: Viitasammakkohavainnot selvitysalueella.	7
Kuva 4: Havaittu kutu selvitysalueella.	7
Kuva 5: Pesimälintuselvityksessä tehdyt erittäin uhanalaisten lintujen havainnot	12
Kuva 6: Pesimälintuselvityksessä tehdyt vaarantuneiden lajien havainnot	13
Kuva 7: Pesimälintuselvityksessä tehdyt silmällä pidettävien lajien havainnot	14
Kuva 8: Pesimälintuselvityksessä tehdyt Suomen erityisvastuulajien ja EU:n lintudirektiivin lajien havainnot.....	16
Kuva 9: Selvitysalueella olevaa hakkuuaukeaa.	18
Kuva 10: Ojitettua puustoista suota.	19
Kuva 11: Selvitysalueen pohjoisosan isovarpuräme.	20
Kuva 12: Isovarpurämeen sijainti.	20
Kuva 13: Selvitysalueen tyypillistä männikköä.....	21
Kuva 14: Hakkuuaukealle jätetyt puustoiset suot.	22
Kuva 15: Hakkuuaukolle jätetty puustoinen suo.	22
Kuva 16: Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat, elinympäristörajaus.....	24
Kuva 17: Selvitysalueella huomioitavat arvokkaat luontoalueet	26

1. Johdanto

Kuva 1: Selvitysalue kartalla.

Finnsurvey Oy sai toimeksiannon toteuttaa Pohjois-Pohjanmaalla, Utajärvellä (kuva 1) sijaitsevan kaava-alueen viitasammakko- ja pesimälinnustaselvitykset, sekä luontotyyppi-inventoinnin ja kasvillisuusselvityksen. Selvitykset toteutettiin maastokaudella 2024.

Selvitysalueen koko on noin 135 hehtaaria ja se sijaitsee Kajaanintien (tie numero 22) länsipuolella ja Utajärven keskustan kaakkoispuolella.

Tiedon koostamisessa käytetään Quantum GIS-paikkatieto-ohjelmaa, jonka avulla on tehty suunnitelmat luontoselvitysten toteuttamiseksi, sekä tallennettu havainnot. Joitakin havaintoja, kuten pesimälinnustoa on listattu Excel-ohjelmaan.

Hankealueesta on maastotöiden suunnittelua varten tehty esiselvitys tarkastelemalla ilmakuvia, vinovalovarjosteita, sekä saatavilla olevaa avointa luonnonvaratietoa, kuten Metsäkeskuksen tietoja arvokkaista elinympäristöistä, Suomen ympäristökeskuksen ja Laji.fi-tietokannan saatavilla olevia tietoja eri eliöryhmistä ja suojelualueista.

Viitasammakkoselvityksen on maastossa tehnyt biologian opiskelija Katariina Hakola. Alueen pesimälinnuston selvityksen on toteuttanut linnustoasiantuntija Jari Wilenius ja luontotyyppi-inventoinnin on tehnyt luontokartoittaja (EAT), FM Sari Kantinkoski, joka on myös koostanut raportin.

Lajien biologiaan perustuva selvitysmenetelmä kuvataan tässä raportissa kunkin selvitysosion yhteydessä.

Tässä raportissa annettujen suositusten lisäksi viranomainen voi tästä poiketen tai tämän lisäksi antaa muita suosituksia.

2. Viitasammakko

2.1. Menetelmä

Viitasammakko on luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IVa laji, joka on artikla 12 mukaan tiukasti suojeltu. Viitasammakon kaikki elämänvaiheet (kutu, nuijapäät, aikuiset sammakot), sekä lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat siten suojeltuja.

Viitasammakko muistuttaa ulkonäöltään huomattavasti ruskosammakkoa (*Rana temporaria*) ja varmimmin viitasammakon tunnistaa sisimmän takavarpaan kovasta kyhmystä, joka ruskosammakolta puuttuu. Viitasammakolle soveltuvia elinympäristöjä ovat suot, luhdet, niityt, metsät ja pihapiirit, joskin se suosii kosteampia elinympäristöjä kuin ruskosammakko.

Viitasammakon kutupaikka on tavallisesti tulvivien lampien ja järvien rehevillä rannoilla, luhdilla, tulvalammikoissa, murtovesilahdilla ja toisinaan myös isommissa ojissa. Viitasammakko ei kude helposti kuivuviin, mataliin ojiin ja allikoihin ja se talvehtii horrostamalla lampien ja järvien pohjamudassa. Talvehtiessään se suosii isompia vesistöjä, jotka eivät talvella jäädy pohjaan saakka.

Viitasammakko on yleinen Etelä-Suomessa, mutta sitä tavataan myös Keski-Lapissa ja pohjoisin havainto on tehty Ivalossa. Pohjois-Suomessa viitasammakko on kuitenkin harvalukuinen.¹

Kartoituksen ajankohta oli otollinen, sillä ruskosammakon soidin oli parhaillaan käynnissä. Ruskosammakko aloittaa soittimensa ennen viitasammakkoa ja lisääntyminen ajoittuu osittain päällekkäiseen ajankohtaan. Myös muualta Suomesta tuli kartoitusta edeltävästi ensimmäisiä viitasammakkohavaintoja, joita tarkistettiin Laji.fi-palvelimelta². Samoin muilta alueilta Pohjois-Pohjanmaalta ja eteläisestä Lapista tuli viitasammakkohavaintoja, sillä kartoituksia oli käynnissä myös muilla kohteilla. Näistä tiedoista voitiin päätellä, että viitasammakon soidin oli käynnissä ja kartoituksen ajankohta arvioitiin optimaaliseksi.

Viitasammakkokartoitus tehdään luotettavimmin kuuntelemalla soidintavien koiraiden ääntelyä. Otolliselle paikalle pysähdytään noin 15 minuutin ajaksi kuuntelemaan sammakoiden ääniä. Vaikka koiraat voivat olla äänessä mihin vuorokaudenaikaan tahansa, keskitettiin kartoitus illan, yön ja varhaisen aamun ajankohtaan, jotta taustamelu ja muut äänet eivät häiritse kuuntelua. Viitasammakon ääni on tunnistettavissa sille ominaisesta ”pulputtavasta” ääntelystä. Ääntely paikannetaan viitasammakolle sopivaan vesistöön ja samalla arvioidaan äänessä olevien koiraiden määrä äänten suunnan, samanaikaisuuden ja rytmin mukaan. Menetelmällä voidaan tehdä havaintoja viitasammakoiden lisääntymispaikoista, jotka ovat erityisesti suojeltuja.³

Alueen viitasammakot kartoitettiin **18.5.2024**.

¹ Nieminen & Ahola 2017, sekä Laji.fi. <https://laji.fi/taxon/MX.37621/biology>

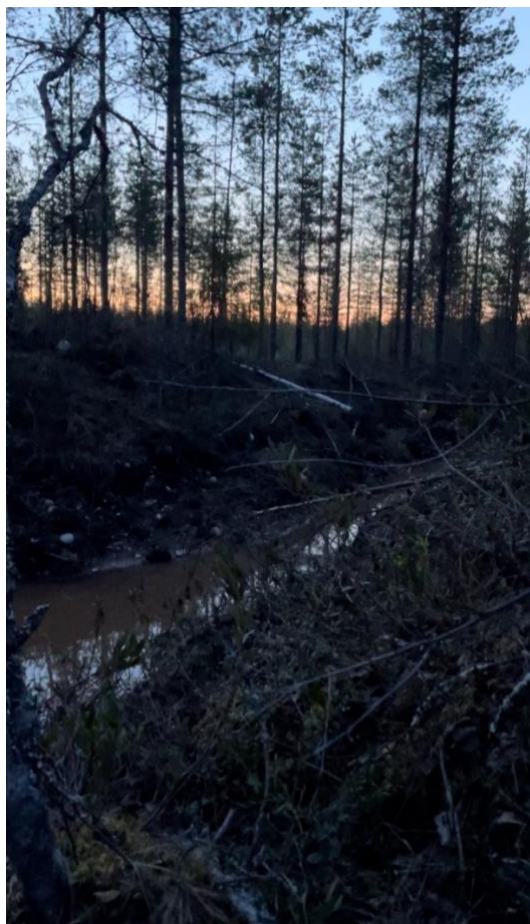
² Luonnontieteellisen museon eri yhteistyökumppaneineen ylläpitämä palvelu, johon voidaan ilmoittaa lajihavaintoja ympäri Suomen. Sisältää myös viranomaisaineistoja. <https://laji.fi/>

³ Nieminen & Ahola 2017 ja Jokinen 2012

Taulukko 1: Viitasammakkoselvityksen säätila.

Pvm. ja kellonaika	Lämpötila	Tuulennopeus
18.5.2024 Klo: 19:20	+ 21	8 m/s
21:40	+ 18	4 m/s
23:40	+ 11	2 m/s

2.2. Tulokset

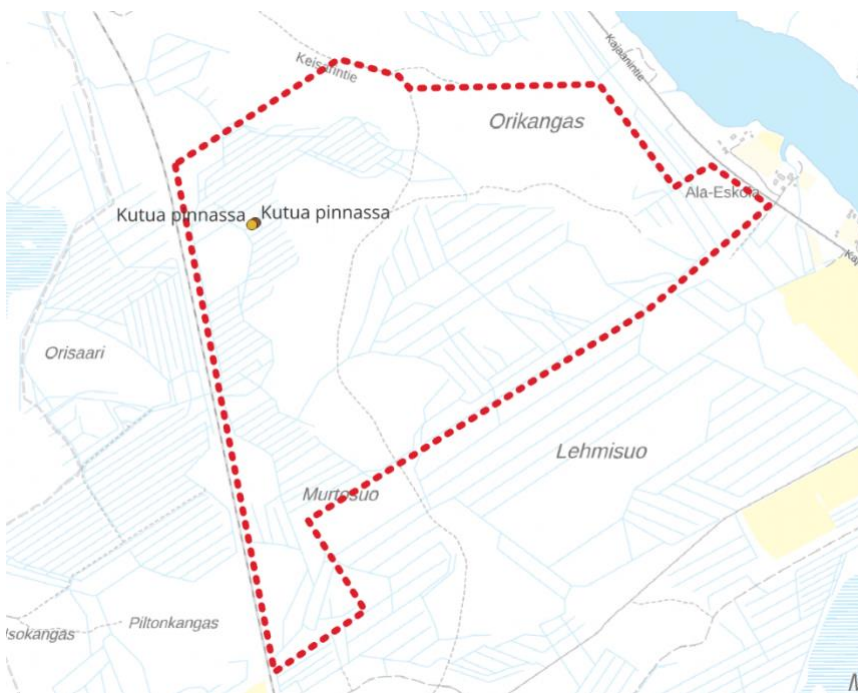

Kuva 2: Selvitysalueen oja. Kuva: Katariina Hakola.

Selvitysalueella ei ollut varsinaisesti vesistöjä, mutta alueen suuremmat ja potentiaalisimmiksi arvioidut ojat tarkistettiin, sillä viitasammakko voi kutea myös isommassa ojassa. Pääasiallisesti ojat olivat matalia ja osassa ojia vettä oli vain vähän. Muutamissa ojissa virtaus puolestaan oli viitasammakon kudulle liian voimakas.

Kuva 3: Viitasammakkohavainnot selvitysalueella.

Kuva 4: Havaittu kutu selvitysalueella.

Kuten kuvista 3 ja 4 käy ilmi, kaikki viitasammakkohavainnot selvitysalueella tehtiin Lehmisuoita vastapäätä olevista isommista ojista. Äänihavaintojen perusteella

viitasammakkokoiraita laskettiin yhteensä 13 yksilöä. Lisäksi selvitysalueen luoteisosan ojissa havaittiin kutua veden pinnassa, mutta tarkempaa lajimääritystä kudulle ei maastossa voida varmuudella tehdä. Viitasammakon kutu sijaitsee kuitenkin lajityypillisesti pohjassa, kun taas ruskosammakon kutu sijaitsee pinnalla.

Havaintojen perusteella voidaan kuitenkin Lehmisuota vastapäätä olevat ojat arvioida viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi.

3. Pesimälinnusto

3.1. Menetelmä

Selvitysalueen pesimälinnustaselvitys tehtiin soveltavana kartoituslaskentana kahtena eri ajankohtana, sillä eri lintulajit aloittavat pesinnän eri aikoihin. Näin varmistettiin, että selvityksen tuloksena saadaan mahdollisimman kattava kuva alueen pesimälinnustosta. Kartoituksessa keskityttiin erityisesti huomionarvoisten lintulajien esiintymiseen selvitysalueella. Alueella yleisten lintulajien parimääriä ei arvioitu. Selvitysalue ja erityisesti sen metsäiset osat käytiin maastossa läpi mahdollisimman tarkasti, mutta tiheästi ojitettuja istutusmännikköjä ja hakkuuaukeita ei kartoitettu yhtä yksityiskohtaisesti.

Kävellyt reitit esitetään liitteessä 1.

Maastotyöt toteutettiin: 29.–31.5. 2024, sekä 19.–21.6.2024. Kartoitusajat ja säätilat esitetään allaolevissa taulukoissa (Taulukko 2 ja Taulukko 3)

Taulukko 2: pesimälinnustaselvityksen toteutusajat.

Pvm	Alkoi klo	Loppui klo	Auringonnousu
29.05.2024	8:50	12:00	02:56
30.05.2024	1:00	9:30	02:53
31.05.2024	1:00	9:00	02:50
19.06.2024	16:35	19:40	02:06
20.06.2024	0:30	6:30	02:06
21.06.2024	4:20	12:20	02:06

Taulukko 3: Pesimälinnustaselvitysten säätila.

Pvm	Lämpöt. alussa	Lämpöt. lopussa	Tuulen alussa	Tuulen nop. lopussa	Pilvisyys alussa	Pilvisyys lopussa
29.05.2024	20	25	0	0	8/8	8/8
30.05.2024	15	22	2	2	8/8	0/8
31.05.2024	13	23	0	1	8/8	3/8
19.06.2024	16	17	0	1	8/8	8/8
20.06.2024	9	15	0	2	4/8	4/8
21.06.2024	9	16	5	5	0/8	4/8

3.2. Tulokset

Taulukossa 5 on esitetty selvitysalueella havaitut lintulajit sekä havaittujen yksilöiden määrät. Lajit on listattu luettavuuden parantamiseksi aakkosjärjestyksessä. Lisäksi taulukossa on mainittu kunkin lajin uhanalaisuusluokka, joka on tarkistettu Suomen lajien viimeisimmästä uhanalaisuusarviointista vuodelta 2019. Uhanalaisuusluokituksen selite on esitetty taulukossa 4.

Selvitysalue kuuluu keskiboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen (3a). Suojeluluokitus-sarakkeessa on maininta 3a, mikäli laji on alueellisesti uhanalainen tällä vyöhykkeellä. Mikäli laji sisältyy EU:n lintudirektiivin (2009/147/EY) liitteisiin, siitä on merkintä samassa sarakkeessa. Suojeluluokitus-sarakkeessa on myös merkintä, mikäli laji kuuluu Suomen kansainvälisiin vastuulajeihin tai jos se on mainittu luonnonsuojeluasetuksessa (LSA 2023). *Muut*-sarakkeessa on esitetty muita mahdollisia maastohavaintoihin liittyviä huomioita.

Taulukko 4: Uhanalaisuusluokituksen selite.

Merkintä	Selite
NT	Silmälläpidettävä
VU	Vaarantunut

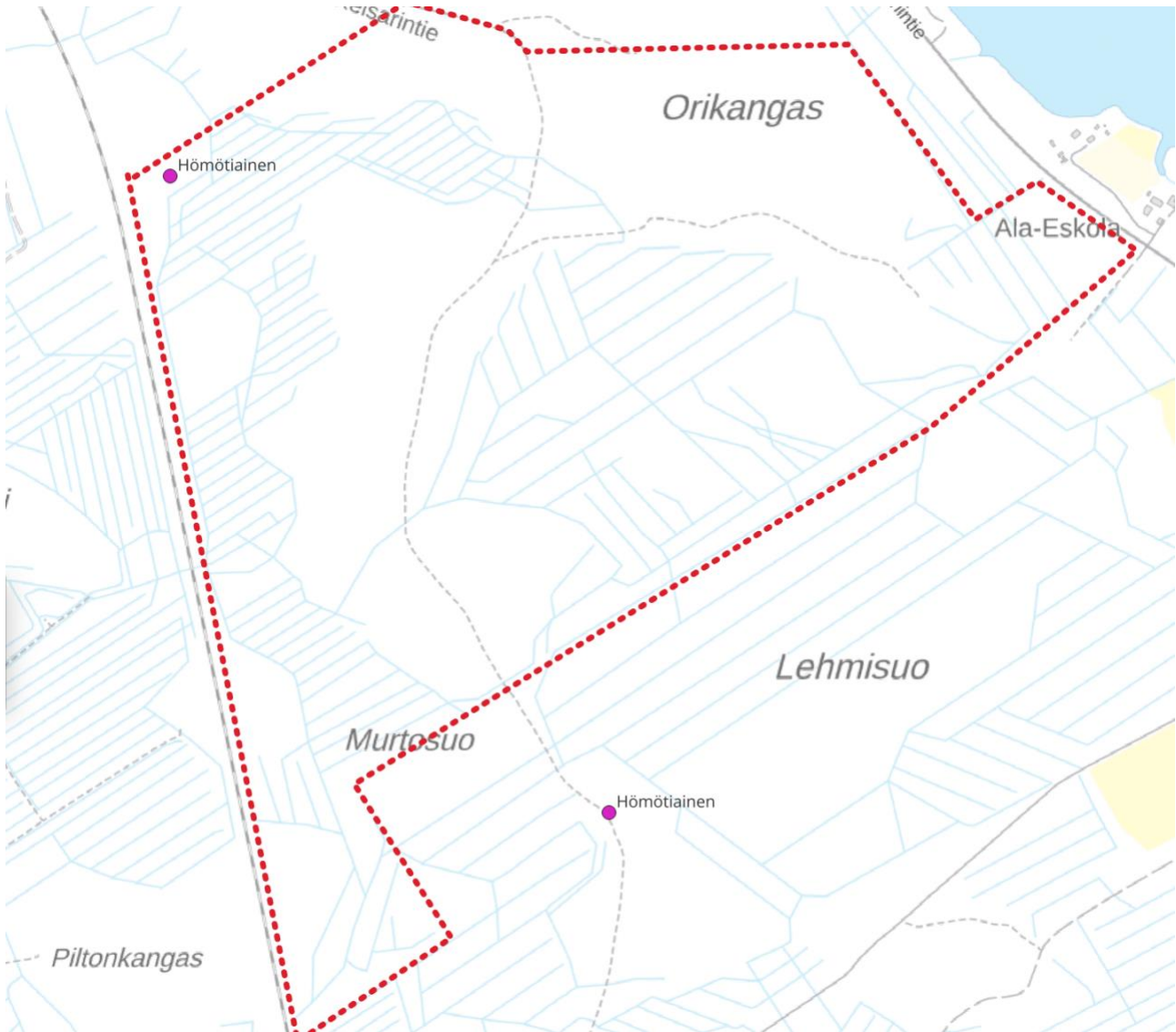
EN	Erittäin uhanalainen
LSA	luonnonsuojeluasetus (LSA 2023)
I-liite	EU:n lintudirektiivin (2009/147/EY) liite
EVA	Suomen erityisvastuulaji
3a	keskiboreaaliseen (3a) kasvillisuusvyöhykkeen alueellisesti uhanalainen laji

Taulukko 5: Selvitysalueen pesimälinnustaselvityksessä havaitut lintulajit.

Laji	Havainnot	Suojeluluokitus	Muuta
harmaasieppo	9		varoittava
hemppo	3		ruokailevia
hernekerttu	1		
hömötiainen	1	EN, LSA	laulava
kanahaukka	1	NT	lensi alueen yli
kivitasku	1		
korppi	2		
kulorastas	8		
kurki	1	I-liite	lensi alueen yli
käki	7		kukkuvia
käpylintu sp.	2		
käpytikka	4		rummuttaa
laulurastas	5		
leppälintu	10	EVA	paikallinen
liro	1	NT, EVA, I-liite, 3a	paikallinen
metso	1	EVA, I-liite, 3a	koppelo lähti maasta
metsäkirvinen	34		varoittava
metsäviklo	3		lensi soidinta
mustarastas	1		
naakka	1		
närhi	1	NT	paikallinen
pajulintu	17		
peippo	13		varoittava
pensastasku	2	VU, LSA	
pikkukäpylintu	7		
punakylkirastas	8		varoittava
punarinta	1		
punavarpunen	2	NT	

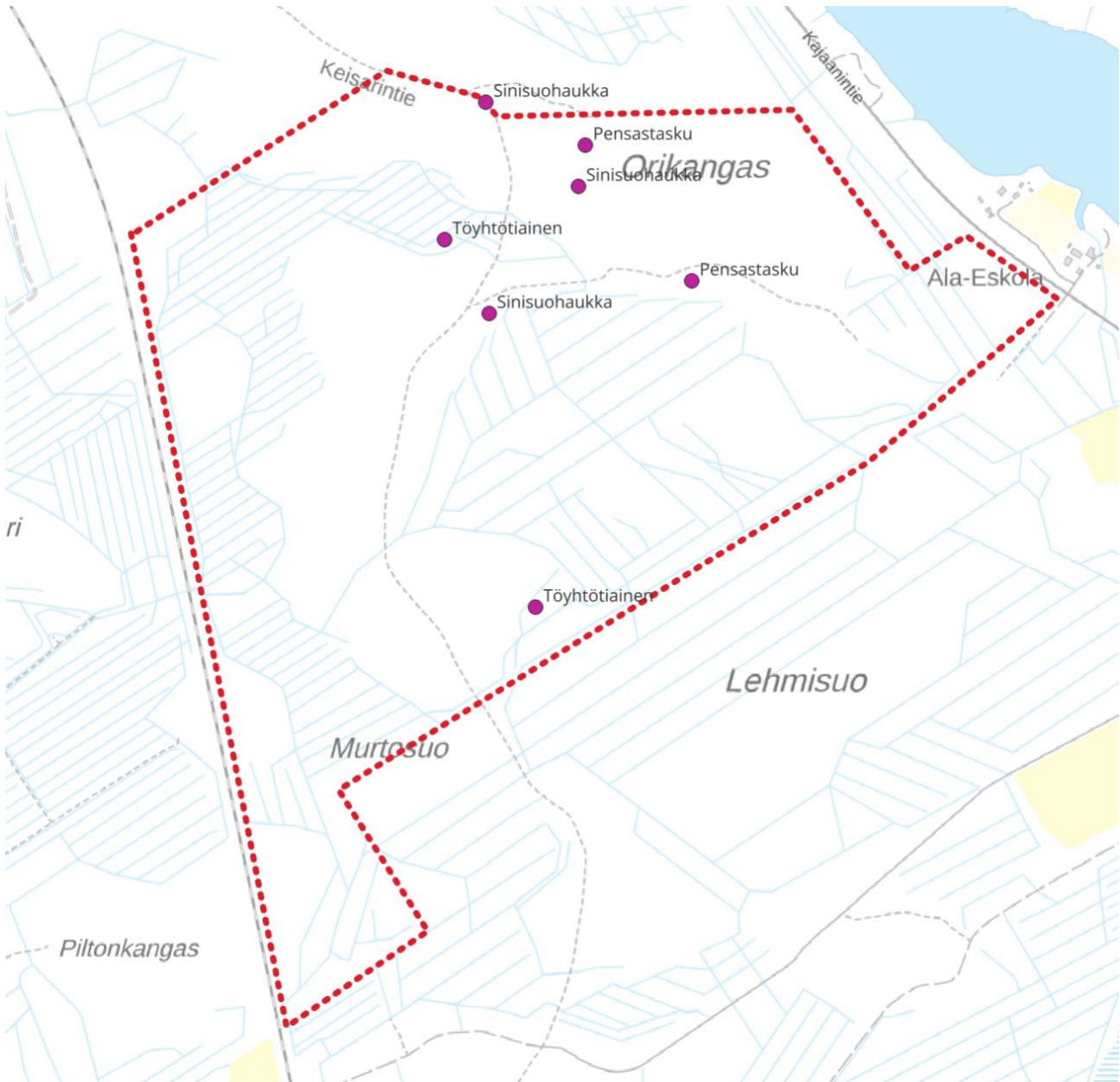
räkättirastas	4		
sepelkyyhky	3		
sinisuohaukka	3	VU, LSA, I-liite	n lähti maasta, n yritti saalistaa pikkulepinkäistä
taivaanvuohi	2	NT	
talitiainen	3		
teeri	15	EVA, I-liite	
tiltalti	4		
töyhtöhyppä	1	NT,	lensi alueen yli kohti Ala-Eskolaa
töyhtötiainen	3	VU, LSA	ruokkii maastopoikasta
varis	3		
vihervarpunen	7		
västäräkki	6	NT	ruokaa nokassa

Selvitysalueen pesimälinnusto on lajistoltaan melko monipuolinen, ottaen huomioon sen, että selvitysalueella on runsaasti hakkuuaukeaa ja istutusmännikköä. Pesimälinnustosta huomionarvoisin laji on erittäin uhanalainen hömötiainen (EN, LSA). Hömötiainen havaittiin kahdesti, toisen kerran selvitysalueen luoteisosassa laulavana, toisen kerran hankealueen eteläpuolella alueen lähistöllä, koska havainnot olivat sen verran kaukana toisistaan, voidaan olettaa kyseessä olevan kaksi eri pesivää paria. Havainnot esitetään kartalla (Kuva 5).

Kuva 5: Pesimälintuselvityksessä tehdyt erittäin uhanalaisten lintujen havainnot

Vaarantuneista lajeista alueella havaittiin pensastasku (VU, LSA) ja töyhtötiainen (VU, LSA) ja sinisuohaukka (VU, LSA, I-liite). Sinisuohaukka tavattiin saalistamassa alueella, pesintä voi sijoittua kohtuullisen kauas, koska linnun reviiri on suuri. Mutta näyttää siltä, että ainakin kesällä 2024 sinisuohaukka käytti hankealueen hakkuuta saalistusreviirinään. Töyhtötiaisella hankealueella ainakin yksi pesintä, koska pohjoisempi havainto on poikasta ruokkivasta linnusta. Mahdollisesti alueella on kaksi pesintää, koska töyhtötiaisen reviiri on pieni, joten eteläinen havainto on todennäköisesti eri pesinnältä. Hakkuulla nähdyt pensastaskut pesivät todennäköisesti hakkuulla, oletettavasti kyseessä on kaksi eri pesintää. Havainnot esitetään kartalla (Kuva 6).

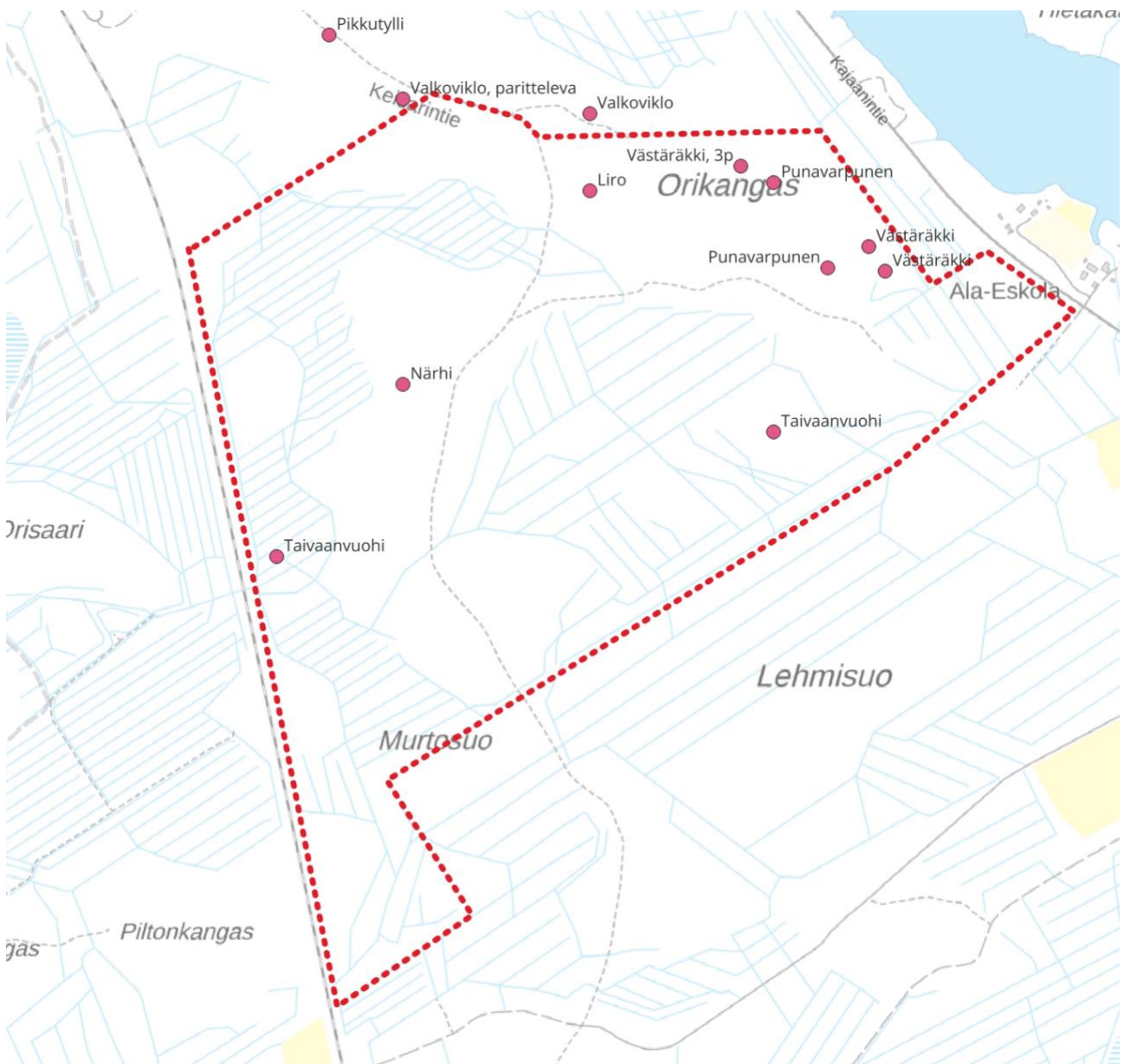

Kuva 6: Pesimälintuselvityksessä tehtyt vaarantuneiden lajien havainnot

Silmälläpidettävistä lajeista alueella havaittiin kanahaukka (NT), liro (NT, EVA, I-liite, 3a), närhi (NT), punavarpunen (NT), taivaanvuohi (NT), töyhtöhyppä (NT) ja västäräkki (NT). Kanahaukka lensi alueen yli kerran, joten todennäköisesti se ei pesi alueella. Närhi havaittiin hankealueen keskiosassa paikallisena, sen voidaan olettaa pesivän alueella. Liro havainto on pohjoispuolen hakkuuaukiolta, on oletettavaa, että liro pesii hankealueen ulkopuolella olevalla kosteikolla. Pesintään viittaavia varoitusäänä tms. ei havaittu. Punavarpushavainnot ovat myös hakkuualueen pohjoisreunamilta, todennäköisesti punavarpuset pesivät alueella. Taivaanvuohihavainnot ovat aika kaukana toisistaan, mutta kuuluvana lintuna kyse voi olla

myös samasta linnusta. Taivaanvuohi voi pesiä hankealueella. Töyhtöhyypän nähtiin lentävän kerran alueen yli, joten sen pesintää alueella ei pidetä todennäköisenä. Västäräkkejä havaittiin koillisosan hakkuuaukealla, jonka laitamilla ne todennäköisesti pesivät. Pesiviä pareja on vähintään kaksi.

Hankealueen ulkopuolella lähellä hankealueen pohjoisrajaa havaittiin silmällä pidettävistä lajeista myös pikkutylli (NT) ja valkoviklo (NT, EVA). Pikkutylli pesii todennäköisesti alueen ulkopuolella, valkoviklon pesintä voisi sijoittua myös hankealueelle. Havainnot esitetään kartalla (Kuva 7)

Kuva 7: Pesimälintuselvityksessä tehtyt silmällä pidettävien lajien havainnot

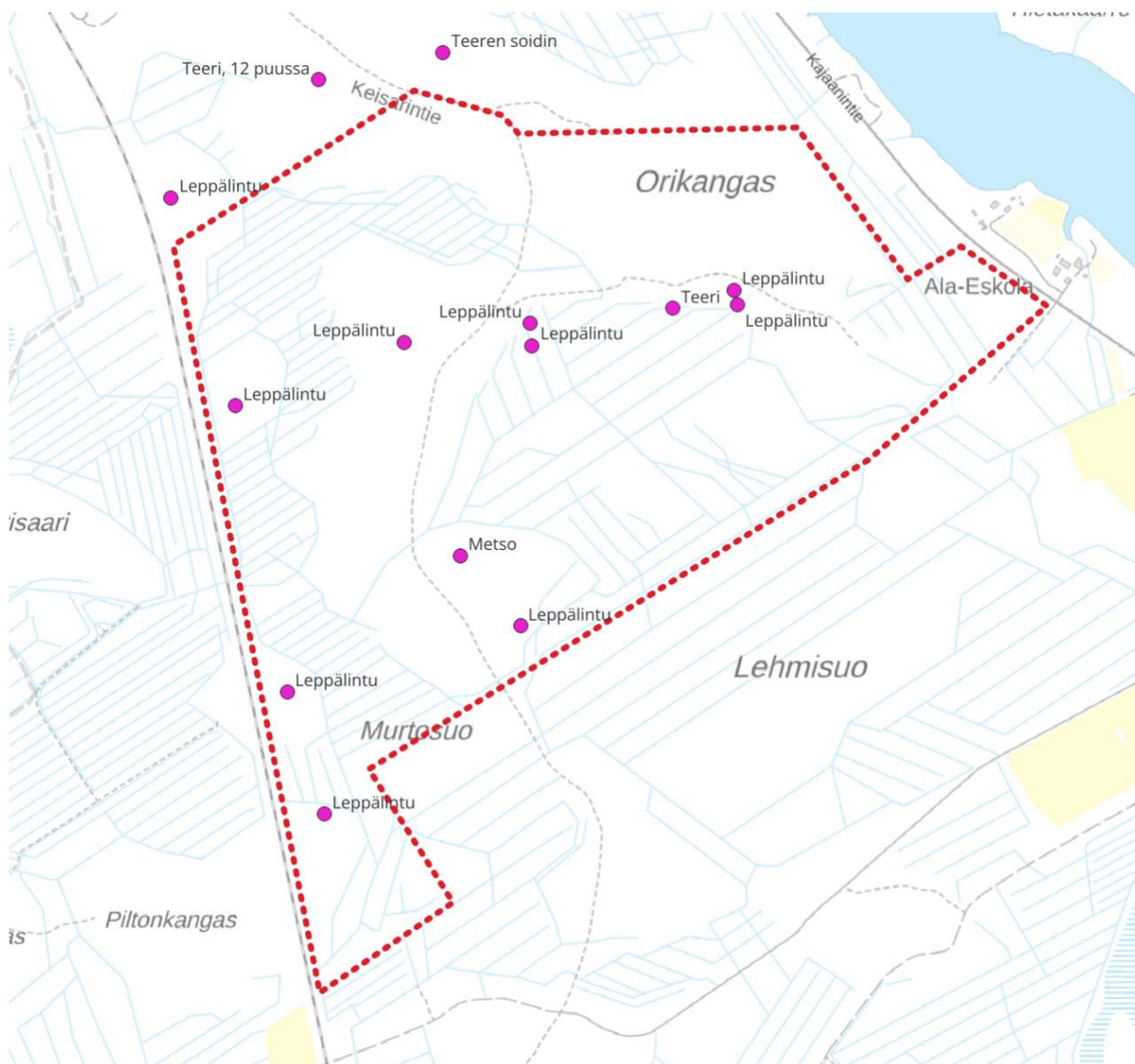
Suomen erityisvastuulajeista yllämainittujen lisäksi tavattiin leppälintuja (EVA), metso (EVA, I-liite, 3a) ja teeriä (EVA, I-liite).

Leppälintuhavaintoja oli 10. On hyvin todennäköistä, että alueella on useampi pesivä leppälintupari. Havainnot ovat laajasti ympäri selvitysalueetta.

Metsonaaraan nähtiin lähtevän maasta hankealueen eteläisessä osassa. On todennäköistä, että metso pesii alueella, mutta tähän aikaan vuodesta pesintöjä on lähes mahdotonta havaita.

Alueella havaittiin myös teeriä. Yksittäisiä teeriä havaittiin hanke alueen sisäpuolella. Hankealueen pohjoispuolen rajan tuntumassa alueen ulkopuolella havaittiin 12 puussa olevaa teertä, sekä teeren soidin. Soitimen tarkka koko tai rajausta ei ole tiedossa. Pesimälinnustaselvitys ei anna tarkkaa kuvaa alueen kanalinnuista, koska se on varsinaiseen kanalinntuselvitykseen nähden toteutettu liian myöhään. Mikäli alueen kanalinntus on tarpeen selvittää tarkemmin, tulisi siinä tapauksessa tehdä erillinen kanalinntuselvitys, joka toteutetaan pesimälinnustokartoitusta aikaisempaan ajankohtana.

EU:n lintudirektiivin (2009/147/EY) liitteen lajeista, joita ei ole aiemmin mainittu nähtiin yhden kurjen lentävän hankealueen yli. Kurki ei todennäköisesti pesi alueella. Tämän lisäksi direktiivilajeista tavattiin pikkulepinkäistä (I-liite), jonka pesintä sijoittuu lähelle hankealueetta, alueen pohjoisreunan tuntumaan. Erityisvastuulajien ja EU:n lintudirektiivin lajien havainnot esitetään kartalla (Kuva 8).

Kuva 8: Pesimälintuselvityksessä tehtyt Suomen erityisvastuulajien ja EU:n lintudirektiivin lajien havainnot

Vaikka pöllöjen osalta selvitykset pääsääntöisesti tehdään kevättalvella, kun öisin voi kuulla pöllöjen soidinhuutoja ja kesäisin pöllöjen pesinnät ovat varsin huomaamattomia, voidaan pöllöjen ja myös petolintujen osalta yleisellä tasolla todeta, että selvitysalueen metsäsaarekkeet olivat sen verran pienialaisia ja pääosin nuorta puustoa, että alue ei sovellu petolintujen tai pöllöjen pesimäalueeksi. Alueelta ei löytynyt myöskään risupesiiä, isoja luonnonkoloja tai linnunpönttöjä. Hakkuualueille jätetyissä keloissa oli jonkun verran pienempiä käpytikan koloja, joissa leppälinnut pesivät.

4. Luontotyypit

4.1. Menetelmä

Hankealueen luontotyypit on määritetty opaskasvillisuuden mukaan. Arvioinnissa on käytetty apuna: Eurola, Kaakinen, Saari, Huttunen, Kukko-oja ja Salonen: *Sata suotyyppiä*; Laine, Vasander, Hotanen, Nousiainen, Saarinen, Penttilä: *Suotyypit ja turvekankaat – kasvupaikkaopas*; sekä Hotanen, Nousiainen, Mäkipää, Reinikainen ja Tonteri: *Metsätyypit – kasvupaikkaopas*. Arvokkaammilla elinympäristöillä etsittiin myös uhanalaista ja rauhoitettua kasvillisuutta.

Ihmisen toiminta, kuten ojitukset (ojien ikä, tiheys, syvyys, virtaama), hakkuut, harvennukset, alaharvennukset ja vanhat kannot on myös huomioitu luonnontilaisuutta arvioitaessa. Lisäksi puustoa arvioitaessa on kiinnitetty huomiota puuston erirakenteisuuteen ja puulajisuhteisiin, lahoppuun määrään ja laatuun, sekä elävän puuston ikään. Määritystä on varmistettu kullekin luontotyypeille ominaisesta kenttäkerroksen putkilokasveista ja sammallajistosta.

Metsä- ja suoluonnon arvokkaat elinympäristöt pohjaavat metsälain 10§ mukaisiin luontotyypeihin⁴, sekä luonnonsuojelulakiin (9/2023)⁵. Luontotyypin uhanalaisuus on tarkistettu Suomen ympäristökeskuksen verkkopalvelusta⁶. Myös luonnonsuojelulain ja vesilain mukaiset luontotyypit on huomioitu.

Luontotyyppi-inventoinnissa on painotettu rakennettavan infran alueita, kuten voimaloiden suunniteltuja sijainteja, rakennettavaa ja olemassa olevaa tiestöä, sekä etukäteistarkastelussa

⁴ <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/metsien-suojelu-ja-elinymparistojen-hoito/muut-arvokkaat-elinymparistot-ja-luontokohteet>
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093#L3P10>

⁵ <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/luontotyyppien-monimuotoisuus/luonnonsuojelulain-luontotyypit>

⁶ <https://luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#/>

havaittuja potentiaalisia arvokkaita elinympäristöjä. Inventointi tapahtui maastossa kävellen 23.7.2024.

4.2. Tulokset

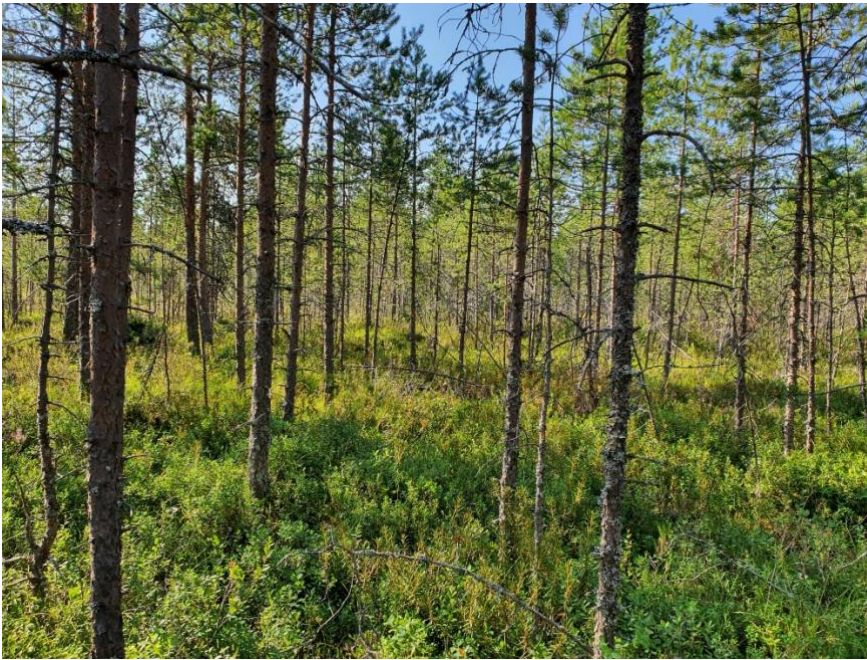
Kuva 9: Selvitysalueella olevaa hakkuuaukeaa.

Kuva 10: Ojitettua puustoista suota.

Selvitysalueella oli laajoja hakkuuaukeita, joissa aiemmin on kasvanut kuivahkon tai kuivan kankaan männikköä. Osa hakkuista oli jo taimettunut (Kuva 9). Alueen puustoiset suot oli pääasiallisesti ojitettu ja ne olivat eri asteista muuttumaa tai turvekangasta (Kuva 10).

Selvitysalueen pohjoisosasta löytyi ojittamaton puustoinen suo, jonka mikroilmasto oli kärsinyt etenkin laiteiltaan viereisistä hakkuista, sekä seuraavan kuvion ojituksesta. Puusto oli pääasiassa kitukasvuista mäntyä (vähäpuustoinen jouto- ja kitumaan suo) ja kenttäkerroksessa rämeelle tyypillisiä varpuja, kuten suopursua, vaiveroa, juolukkaa ja vaivaiskoivua. Joukossa oli myös tupasvillaa ja pallosaraa. Puusto ja kasvillisuus ilmentävät isovarpurämettä (Kuva 11).

Kuva 11: Selvitysalueen pohjoisosan isovarpuräme.

Kuva 12: Isovarpurämeen sijainti.

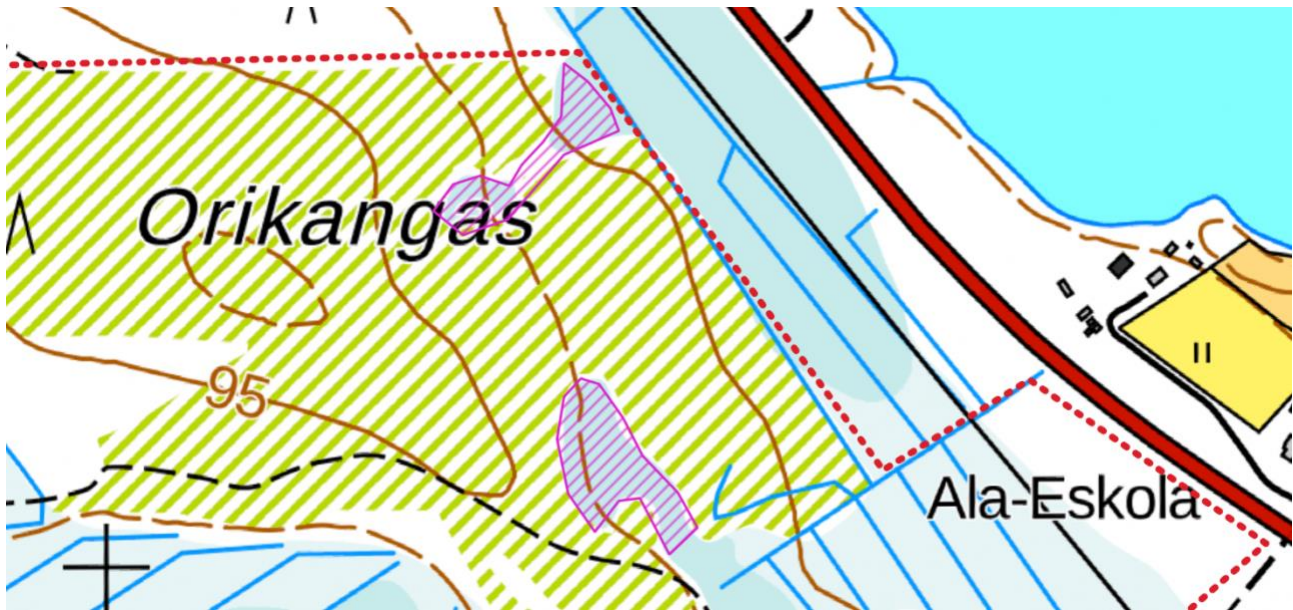
Kyseessä on metsälain 10 § 2 momentin 2 kohdan d-alakohdan tarkoittama arvokas elinympäristö. Luontotyyppien uhanalaisuusarviossa⁷ isovarpurämeet on luokiteltu silmälläpidettäväksi (NT).

⁷ <https://luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#/luontotyytit/Isovarpur%C3%A4meet> Sekä Kontula ym. 2018.

Kuva 13: Selvitysalueen tyypillistä männikköä.

Männiköt olivat lähinnä nuorta, keski-ikäistä tai hieman varttuneempaa talousmetsää. Metsäkoneiden aiempia jälkiä näkyi runsaasti, samoin kantoja ja lahoppuustoa oli silminnähden vähän. Mitään erityisen arvokasta lajistoa alueelta ei ennakkotietojen perusteella ollut odotettavissa löytyvän.

Kuva 14: Hakkuuaukealle jätetyt puustoiset suot.

Kuva 15: Hakkuuaukolle jätetty puustoinen suo.

Yllä olevissa kuvissa on kartta- ja valokuva Orikankaan eteläpuolen hakkuulle jätetystä puustoisesta suosta ja selvitysalueen itäpuolella, lähellä Kajaanintietä sijoittuvasta kohteesta (Kuva 14 ja Kuva 15). Pienialainen metsikkö on selvästi tunnistettu arvokkaaksi elinympäristöksi

ja jätetty metsätalouden ulkopuolelle. Molempien elinympäristöjen läpi oli kuitenkin ajettu metsäkoneella. Puusto oli mäntyvaltainen, seassa hieman hieskoivua ja nuorta kuusta. Kenttäkerroksessa rämevarpujen lisäksi pallosaraa ja muurainta. Kohteiden pienialaisuuden vuoksi tarkempi määrittäminen oli haastava, mutta molempien osalta päädyttiin kangasrämeen tai korpisrämeen piirteisiin. Lisäksi kohteiden pienialaisuus oli selvästi muuttanut niiden mikroilmastoa kuivempaan ja lämpimämpään suuntaan, mikä osaltaan johtuu ilmeisesti hakkuualueiden reunavaikutuksesta.

Molemmat kohteet täyttävät metsälain 10 § 2 momentin 2 kohdan d-alakohdan elinympäristökriteerit.

Selvitysalueen kaikki puustoiset suot täyttävät luontodirektiivin liitteen I elinympäristökriteerit. Isovarpurämeen luonnontilaa voidaan pitää hyvänä, kahden pienemmän, hakkuiden keskellä sijaitsevien puustoisten soiden tila on merkittävästi huonontunut.

5. Suositukset

Se, ettei viitasammakkoa havaittu muualla alueen ojissa kartoitusajankohtana, ei toisaalta sulje pois sitä mahdollisuutta, etteikö sitä voisi esiintyä muillakin paikoilla, jotka tyypillisesti soveltuvat viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikaksi. Selvityksessä saadun aineiston pohjalta on mahdollista toisin sanoen osoittaa ne paikat, joissa viitasammakkoa esiintyy, mutta ei varmuudella sulkea pois muita mahdollisia paikkoja.

Suunniteltaessa toimintoja selvitysalueelle, on huomioitava varovaisuusperiaate, kun kyseessä on alue, jossa yleisesti ottaen esiintyy viitasammakkoa. Sellaiset toimenpiteet, jotka muuttavat vesistön syvyyttä, pohjaa, vedenpinnan korkeutta ja vesikasvillisuutta, tai joissa on vaarana veden laadun heikkeneminen, voivat vaarantaa tai heikentää viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikan. Tällaisia toimia voivat olla esimerkiksi ojien kaivaminen ja kuivaaminen, kiintoaineiden läjitys ja pysyvien rakenteiden sijoittaminen suoraan viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikalle.

Selvitysalueen eteläosassa olevat ojat, Lehmisuota vastapäätä, ovat havaintojen perusteella viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, joiden suojelu perustuu luonnonsuojelulakiin ja EU:n luontodirektiiviin.

Kartalle (Kuva 16) on rajattu viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikka. Koska kyseessä ovat isommat ojat, on huomioitava mm. virtaussuunnat ja ettei ojia mahdollisesti tukita siten, että ne kuivuvat. Virtaussuuntia ei ole maastossa tarkistettu. Kuvaan on rajattu vain havaittu lisääntymis- ja levähdyspaikka.

Kuva 16: Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat, elinympäristörajaus.

Alueella on todennäköinen erittäin uhanalaisen hömötiaisen pesintä selvitysalueen luoteiskulmassa. Havainto on hankealueen luoteisreunalla, mutta koska alueen ulkopuolella aivan lähellä ei ole potentiaalista pesimäympäristöä, pidämme todennäköisimpänä, että pesintä sijoittuu hankealueen luoteiskulmaan. Hömötiainen on määritelty erittäin uhanlaiseksi lajiksi, joten on suositeltavaa, että hömötiaisen pesintä otettaisiin huomioon suunnitteluvaiheessa ja luoteiskulman metsikkö säästettäisiin, jos mahdollista.

On huomattava myös, että pesimälinnuston selvityksen yhteydessä selvitysalueen pohjoisosan tuntumasta löydettiin teeren soidin, mutta pesimälinnustoselvityksen ajankohta on liian myöhäinen varsinaiseen kanalinthuselvitykseen nähden. Mikäli kanalinnut halutaan selvittää, on niistä tehtävä erillinen selvitys seuraavana maastokautena.

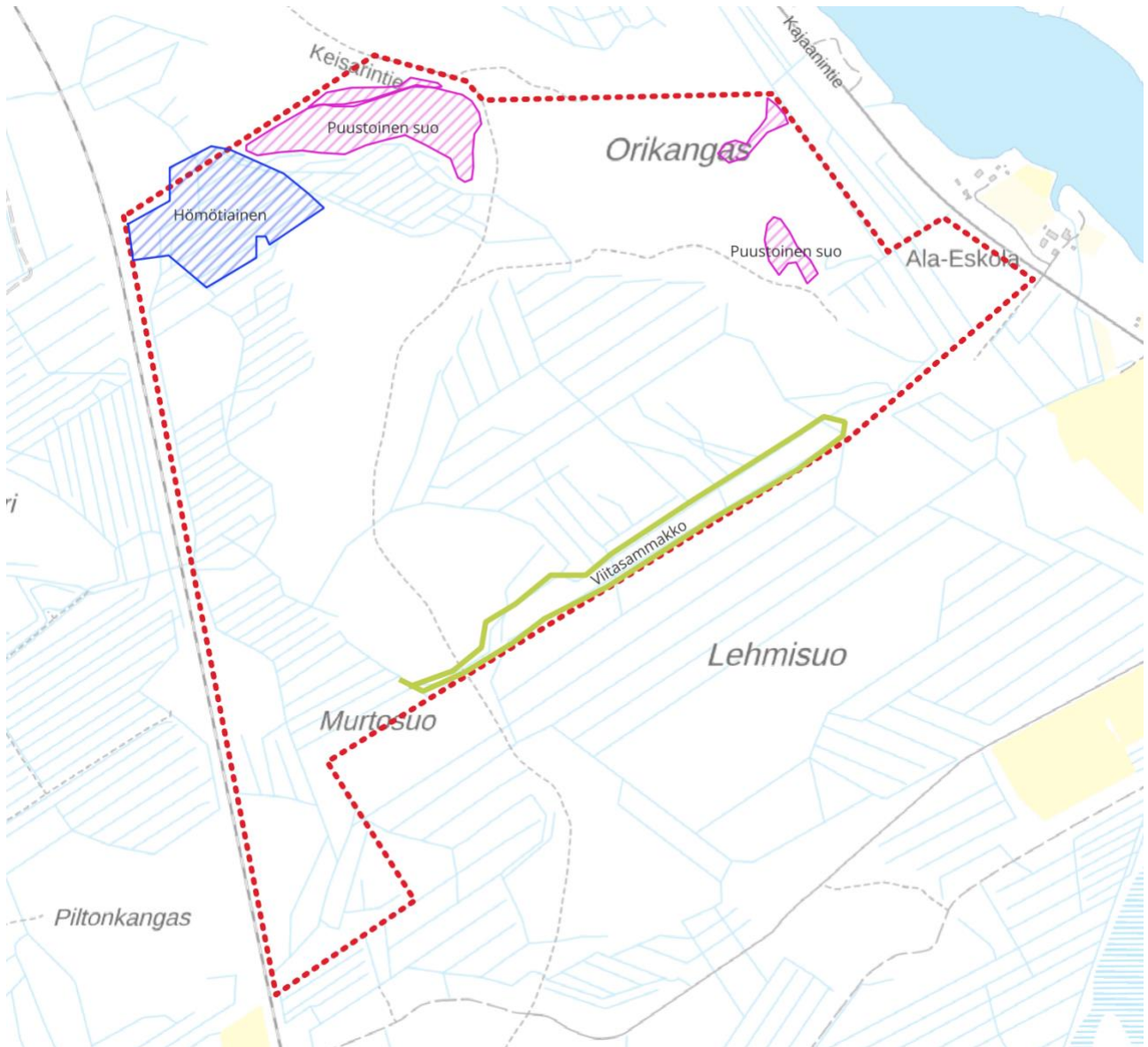
Alueelta ei löytynyt luonnonsuojelulain, tai vesilain tarkoittamia luontotyypppejä. Sen sijaan alueelta tunnistettiin kolme metsälain 10 § kriteerit täyttävää arvokasta elinympäristöä, jotka suositellaan säästettäväksi. Metsälaki ei suoranaisesti estä muuta maankäyttöä, eli ei ole pakottava tässä tilanteessa, jos mahdollista, suunnittelussa olisi kuitenkin hyvä ottaa huomioon nämä alueet luonnonmonimuotoisuuden säilyttämiseksi.

Lepakoille soveltuvia kivikoita tai vanhoja rakennuksia ei suunnittelualueelta löytynyt.

Kartalla (Kuva 17) on esitetty arviot arvokkaista luontokohteista, jotka sijoittuvat arvoluokkiin⁸. Arvoluokkaan I kuuluvat lakisääteiset kohteet, kuten luonnonsuojelualueet, lainsäädännöllä turvatut (luonnonsuojelulaki, vesilaki) elinympäristöt, sekä erityisesti suojeltujen lajien (luontodirektiivi, artikla 12) lisääntymis- ja levähdyspaikat. Arvoluokkaan 1 kuuluu vihreällä merkitty viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat.

Arvoluokkaan III kuuluvat selvitysalueelta tunnistetut arvokkaat metsälain 10 § mukaiset elinympäristöt, jotka tukevat monimuotoisuutta. Arvoluokkaan III voidaan katsoa kuuluvaksi myös erittäin uhanalaisen hömötiaisen todennäköinen pesintäalue. Näiden osalta suojelu ei ole pakottavaa, mutta nämä alueet on suositeltavaa ottaa huomioon luonnonmonimuotoisuuden kannalta suunnitteluvaiheessa, jos mahdollista.

⁸ Mäkelä & Salo 2023.

Kuva 17: Selvitysalueella huomioitavat arvokkaat luontoalueet

Lähteet

Eurola, Kaakinen, Saari, Huttunen, Kukko-oja ja Salonen: *Sata suotyyppiä. Opas Suomen suokasvillisuuden tuntemiseen*. Oulun yliopisto 2015.

Hotanen, Nousiainen, Mäkipää, Reinikainen ja Tonteri: *Metsätyypit – kasvupaikkaopas*. Metsäkustannus, Luonnonvarakeskus, 2018.

Jokinen Maarit 2012: *Viitasammakko Rana arvalis Nilsson, 1842*. Esiselvitys, SYKE 2012.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. *Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset*. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s

Koskimies, P & Väisänen, R: *Linnustonseurannan havainnointiohjeet*. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 1988, 2. painos.

Laine, Vasander, Hotanen, Nousiainen, Saarinen, Penttilä: *Suotyyppit ja turvekankaat – kasvupaikkaopas*. Metsäkustannus, Luonnonvarakeskus, 2018.

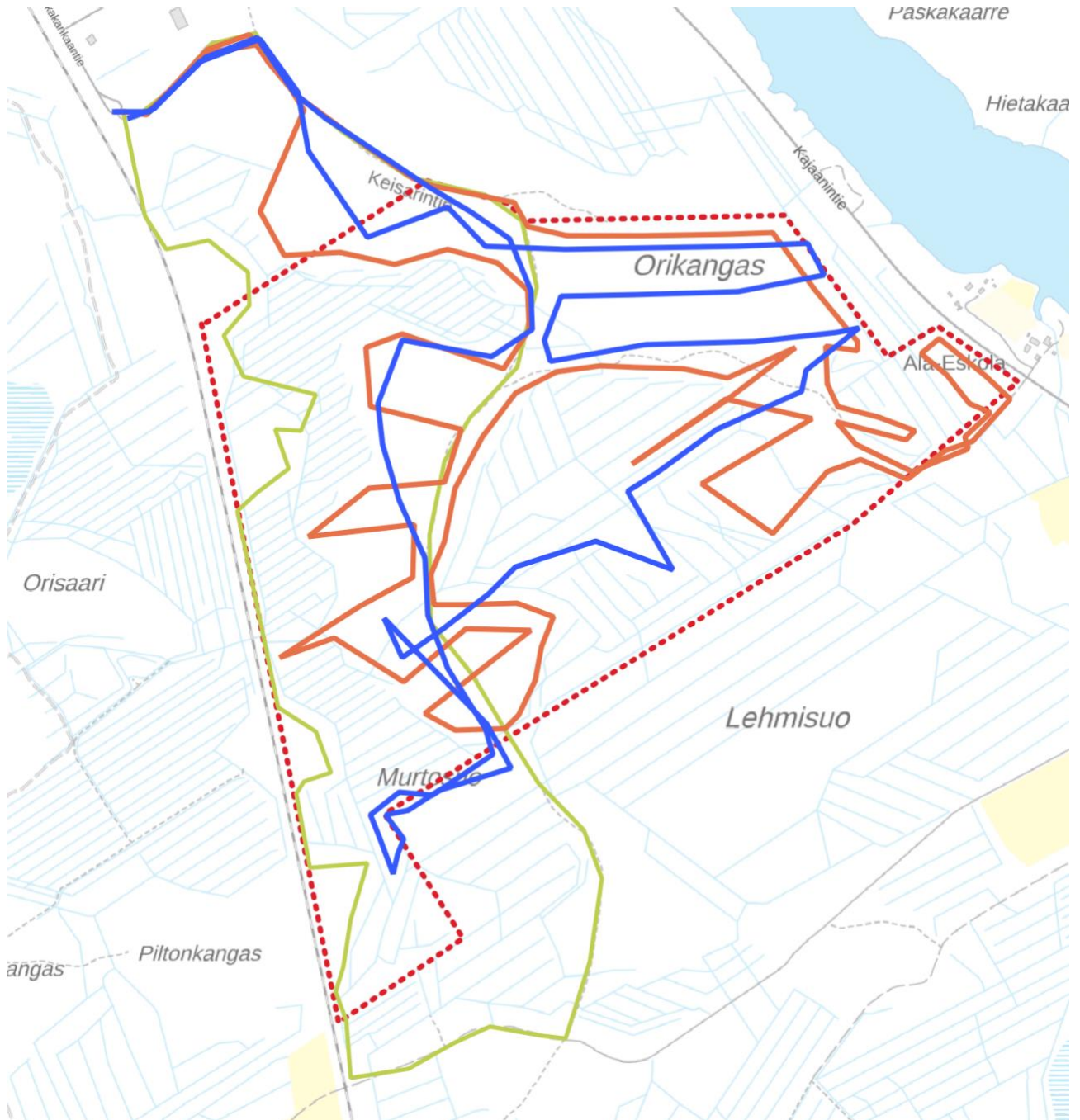
Mäkelä Katariina & Salo Päivi: *Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle*. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: *Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt*. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

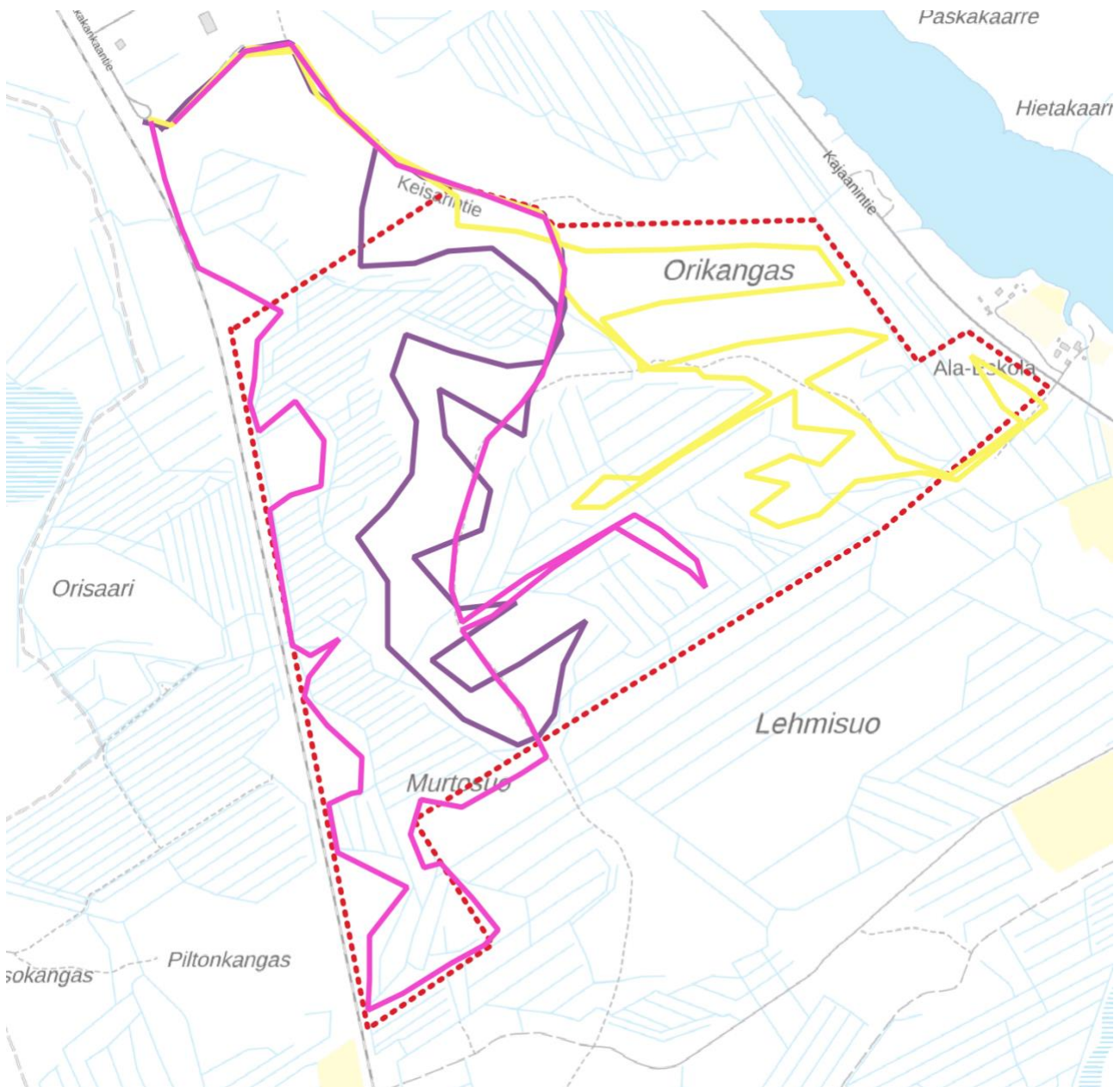
Rassi, P, Alanen, A., Kanerva, T & Mannerkoki, I. (toim.) 2001: *Suomen lajien uhanalaisuus 2000*.- Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

LIITE 1

Linnustaselvityksessä kuljetut reitit.

Toukokuu 29.5 – vihreä, 30.5 - oranssi ja 31.5 – sininen

Kesäkuu 19.6 violetti, 20.6 keltainen, 21.6 pinkki

